

ОФІС
ГЕНЕРАЛЬНОГО
ПРОКУРОРА

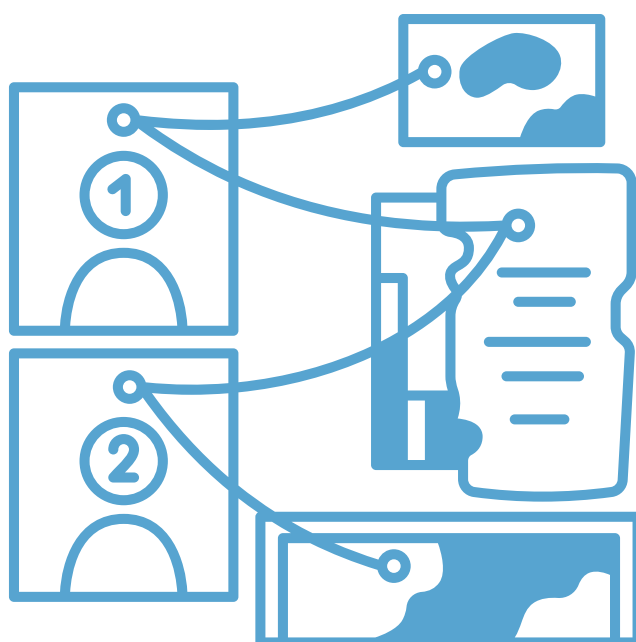
ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

ПАМ'ЯТКА

ОСОБЛИВОСТІ
РОЗСЛІДУВАННЯ ФАКТІВ
СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА
В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО
КОНФЛІКТУ

2023

Тренінговий центр прокурорів України висловлює вдячність Раді Європи, Урядовій уповноваженій з питань гендерної політики, Програмі "Технічна експертиза та передача потенціалу для підтримки реформ" (PROTECT), міжнародним та національним експертам, науковцям і практикам за участь у підготовці Пам'ятки.

ЗМІСТ

1. Кваліфікація та опис елементів складів правопорушень, що встановлюють кримінальну відповідальність за сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту	5
2. Організація проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо фактів вчинення сексуального насильства в умовах збройного конфлікту	10
3. Алгоритм дій прокурора / слідчого під час розслідування злочинів щодо фактів вчинення сексуального насильства в умовах збройного конфлікту	12
4. Допит потерпілих осіб / свідків	28

Сексуальне насильство – це будь-яка фізична дія або психологічний вплив сексуального характеру, або спроба вчинення такої дії / впливу шляхом примусу або з використанням примусових обставин.

Форми сексуального насильства:

- зґвалтування;
- погрози та спроби будь-якої форми зґвалтування або погрози та спроби інших сексуальних нападів;
- каліцтво геніталій;
- сексуальне рабство;
- сексуальне катування;
- примусова проституція;
- примусова вагітність;
- примусова стерилізація і примусовий аборт;
- примусове оголення, примус до споглядання за актами сексуального насильства та інші дії сексуального характеру.

Інші пам'ятки щодо ідентифікації та розслідування різних форм сексуального насильства: <http://surl.li/erouf>

1. Кваліфікація та опис елементів складів правопорушень, що встановлюють кримінальну відповідальність за сексуальне насильство в умовах збройного конфлікту

1.1. Якщо особа, яка безпосередньо вчинила сексуальне насильство або віддала наказ про його вчинення, належить до сторони збройного конфлікту чи є цивільною особою та її дії пов'язані зі збройним конфліктом, то кваліфікація таких діянь здійснюється за ознаками ч. 1 ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни» КК України, а за умови їх поєднання із умисним вбивством – за ч. 2 цієї статті.

1.2. Зґвалтування, оборнення в сексуальне рабство, примусова проституція, примусова вагітність, примусова стерилізація і будь-які інші форми сексуального насильства, якщо вони вчинені в контексті міжнародного збройного конфлікту, є воєнними злочинами. До інших видів сексуального насильства можна віднести пошкодження статевих органів, примусове оголення, погрози сексуального насильства стосовно потерпілої особи та членів її сім'ї. Сексуальне насильство може бути пов'язаним із такими злочинами, як катування, завдання каліцтва, вбивство, переслідування, посягання на людську гідність.

1.3. Спільними й обов'язковими ознаками для усіх кримінальних правопорушень, пов'язаних із сексуальним насильством в умовах конфлікту (ст. 438 КК України), є такі:

- *безпосередній об'єкт* – права та гарантії, передбачені міжнародним гуманітарним правом для захисту життя, здоров'я, фізичної недоторканості та статевої свободи особи в умовах збройного конфлікту;
- *потерпілі* – комбатанти, які вибули з активної участі у збройному конфлікті та перебувають під владою супротивної сторони (особи hors de combat, військовополонені), або цивільні особи, які перебувають на території, підконтрольній стороні збройного конфлікту;

- *об'єктивна сторона* цих правопорушень характеризується такими альтернативними формами: інші порушення законів і звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України (міжнародне гуманітарне право відносить сексуальне насильство до серйозних порушень), та/або віддання наказу про вчинення таких дій;
- *обстановка вчинення діяння* – у контексті міжнародного збройного конфлікту та зв'язок із таким конфліктом, а також у межах плану чи політики або під час великомасштабного їх вчинення;
- *суб'єктивна сторона*, що характеризується виною у формі прямого умислу, тобто особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала суспільно небезпечні наслідки свого діяння і бажала їх настання;
- *обізнаність правопорушника* з фактичними обставинами, що свідчили про наявність збройного конфлікту;
- *суб'єкт вчинення кримінальних правопорушень* – фізична, осудна особа, яка досягла 16 років і належить до сторони збройного конфлікту або є цивільною особою за умови, що її дії пов'язані зі збройним конфліктом;
- *суб'єкт вчинення кримінальних правопорушень у формі віддання наказу* – особа, наділена фактичною владою, що надає їй можливість віддавати накази про вчинення сексуального насильства (це може бути військовий начальник – командир).

Головною ознакою відмежування сексуального насильства в умовах збройного конфлікту (ч. 1 ст. 438 КК України) від сексуального насильства (ст.ст. 152, 153 КК України) є те, що таке діяння вчинене в умовах збройного конфлікту та пов'язане з ним. Якщо такого зв'язку немає, то відповідне діяння становить склад ординарних злочинів.

Щоби надати належну оцінку задокументованим актам сексуального насильства як воєнного злочину, вчиненого під час збройного конфлікту, потрібно акцентувати увагу на наявності таких елементів: діяння (що саме було вчинено), обставини (у якому контексті дії вчинено) та режим відповідальності – як було

вчинено злочин (яка роль ймовірного злочинця та / або військового / цивільного командування у вчиненні сексуального насильства).

1.4. Диспозиції ч. 1 і ч. 2 ст. 438 КК України є бланкетними та стосовно захисту осіб від сексуального насильства в умовах збройного конфлікту відсилають до положень міжнародного гуманітарного права, зокрема положень ст. 27 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, статей 75–77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I). При цьому кодифікованим документом, який дає змогу належно тлумачити й застосовувати вказані міжнародні документи, є Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998, а також документ Міжнародного кримінального суду «Елементи злочинів».

Коментарі щодо
кожного елемента складу
кримінального правопорушення
(розроблені Global Rights Compliance)
<http://surl.li/bwmxx>

Ознаки об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, пов'язаних з сексуальним насильством (ст. 438 КК України)

Кримінальне правопорушення	Норма(и) міжнародного права, яка(і) порушує(ю)ться	Об'єктивна сторона кримінальних правопорушень
Зґвалтування	ст. 27 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, статті 75–77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I)	<p>особа(и) вторгла(и)ся в тіло особи шляхом поведінки, яка призвела до проникнення, хоча б незначного, до будь-якої частини тіла жертви або зловмисника статевим органом, або до анального чи генітального отвору жертви будь-яким предметом або будь-якою іншою частиною тіла;</p> <p>вторгнення було вчинено силою або загрозою застосування сили чи примусу, наприклад, викликане страхом насильства, примусу, затримання, психологічного пригнічення чи зловживання владою проти такої особи чи іншої особи, або використанням примусового середовища, або вторгнення було вчинено проти особи, не здатної дати справжню згоду</p>
Обернення в сексуальне рабство	ст. 27 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, статті 75–77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I)	<p>особа(и) здійснювала(и) будь-які або всі повноваження, пов'язані з правом власності на одну чи більше осіб, наприклад, шляхом придбання, продажу, надання у користування, обміну такої особи чи осіб або шляхом аналогічного позбавлення їхньої особистої свободи (мається на увазі, що таке позбавлення волі може за певних обставин включати залучення до примусової праці чи інше залучення особи до підневільного стану, як це визначено в Додатковій конвенції про скасування рабства, работоргівлі та інститутів та звичаїв, подібних до рабства, від 07.09.1956. Окрім того, діяння, описане в цьому елементі, передбачає торгівлю людьми, зокрема жінками та дітьми);</p> <p>особа(и) залучила(и) таку особу чи осіб до вчинення одного або кількох актів сексуального характеру</p>

<p>Примушування до заняття проституцією</p>	<p>ст. 75(2)(b) Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I)</p>	<p>особа(и) змусила(и) одну чи більше осіб вчинити один або кілька актів сексуального характеру силою або загрозою застосування сили чи примусу, наприклад викликані страхом насильства, примусу, затримання, психологічного пригнічення або зловживання владою, проти такої особи або осіб чи іншої особи, або використовуючи примусове середовище чи нездатність такої особи або осіб надати справжню згоду;</p> <p>зловмисник чи інша особа отримали або очікували отримати грошову чи іншу вигоду в обмін на дії сексуального характеру або у зв'язку з ними</p>
<p>Примусова вагітність</p>	<p>ст. 27 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, статті 75–77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I)</p>	<p>особа(и) утримувала(и) одну чи більше жінок, яких примусово зробили вагітними, з метою вплинути на етнічний склад якогось населення або вчинити інші серйозні порушення міжнародного права</p>
<p>Примусова стерилізація</p>	<p>ст. 27 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, статті 75–77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I)</p>	<p>особа(и) позбавила(и) одну або кількох осіб природної здатності до відтворення (поняття такого позбавлення не покликане охоплювати контрацептивні заходи, що на практиці не мають постійної дії);</p> <p>такі дії не були виправдані медичним або лікарняним лікуванням відповідної особи чи осіб, а також не здійснювалися із їхньої справжньої волі («згода, що виражає справжню волю» не передбачає згоду, отриману шляхом обману)</p>

<p>Інші форми сексуального насильства</p>	<p>ст. 27 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, статті 75(2)(b), 76(1) і 77(1) Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I)</p>	<p>особа(и) вчинила(и) акт сексуального характеру проти однієї чи кількох осіб або примусила(и) таку особу чи осіб до дій сексуального характеру за допомогою сили або загрози застосування сили чи примусу, наприклад через страх перед насильством, примус, затримання, психологічне пригнічення чи зловживання владою проти такої особи або осіб чи іншої особи або шляхом використання примусового середовища чи неспроможності такої особи або осіб надати справжню згоду;</p> <p>діяння було такої тяжкості, що співмірна порушенням Женевських конвенцій;</p> <p>особі(ам) були відомі фактичні обставини, які встановлюють тяжкість діяння</p>
--	---	--

2. Організація проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо фактів вчинення сексуального насильства в умовах збройного конфлікту

2.1. Прокурор / слідчий вносить відомості до ЄРДР і розпочинає досудове розслідування кримінального провадження за фактом вчиненого злочину після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

2.2. Під час розслідування фактів вчинення сексуального насильства стосовно жінок і дітей залучення прокурорів / слідчих жінок до складу групи слідчих, слідчо-оперативної групи та групи прокурорів є обов'язковим.

2.3. Рекомендується призначати старшим групи прокурорів / слідчих працівників, які мають досвід здійснення процесуального керівництва / розслідування злочинів, пов'язаних із насильством, і вмінням працювати з потерпілими таких категорій злочинів.

2.4. Прокурору / слідчому в кримінальному провадженні необхідно вжити заходів для непоширення і захисту інформації про потерпілих осіб, їхні персональні дані, їхнє приватне життя, характер сексуального насильства, якого вони зазнали¹.

2.5. Під час досудового розслідування за необхідності до потерпілого та / або свідка можуть бути застосовані заходи безпеки², передбачені законодавством. Наприклад, забезпечення конфіденційності відомостей про особу, закритий судовий розгляд, проведення слідчих дій та / або здійснення судового розгляду в режимі відеоконференції, фізична охорона тощо.

Зразки процесуальних рішень про застосування заходів безпеки

<http://surl.li/fnaoa>

2.6. Прокурору / слідчому в кримінальному провадженні необхідно сприяти у наданні правової, медичної і психологічної допомоги потерпілим, свідкам, зокрема і з використанням можливостей громадських організацій, що спеціалізуються на наданні допомоги потерпілим унаслідок сексуального насильства (див. п. 3.8 Пам'ятки).

2.7. Під час планування проведення досудового розслідування необхідно враховувати «автономію» потерпілої особи (можливості потерпілої особи приймати власні рішення й повага до її права робити незалежний вибір щодо готовності до участі в кримінальному провадженні). Це важливо, оскільки від рішення потерпілої особи залежать стратегія та хід подальшого розслідування.

¹Дотримання положень, передбачених ч. 3 ст. 15, ч. 2 ст. 27, ч. 2 ст. 65, ч. 2 ст. 222, ч. 4 ст. 241, ч. 2 ст. 254, ст. 255 КПК України.

²Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text>

2.8. Прокурору / слідчому необхідно отримати інформовану згоду³ потерпілої особи / свідків на співпрацю зі слідством.

2.9. У випадку прийняття рішення про виділення матеріалів досудового розслідування прокурору необхідно забезпечити належне оформлення таких матеріалів. Копії документів, які виділяються, повинні бути належним чином завірені.

Зразок інформованої згоди

<http://surl.li/erpsf>

3. Алгоритм дій прокурора / слідчого під час розслідування злочинів щодо фактів вчинення сексуального насильства в умовах збройного конфлікту

Протокол розслідування сексуального насильства, вчиненого в умовах збройного конфлікту (розроблений Global Rights Compliance)

<http://surl.li/bwmva>

Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах збройного конфлікту

<http://surl.li/erprl>

³ Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах збройного конфлікту, с. 89–91.

Слідчі дії, які можуть бути проведені під час досудового розслідування фактів вчинення сексуального насильства

3.1. Огляд місця події

3.1.1. Огляд місця події дозволяється проводити **ВИКЛЮЧНО** після підтвердження спеціалістами (вибухотехніками / саперами) відсутності небезпечних вибухових матеріалів на території місця проведення огляду.

3.1.2. Під час огляду місця події рекомендується застосовувати відео- та фотофіксацію проведення слідчої дії.

3.1.3. Огляд місця події рекомендується проводити після допиту потерпілого / свідка, який є безпосереднім очевидцем злочину, щоби бути більше підготовленим до відшукування доказів, які мають значення у кримінальному провадженні.

3.1.4. До проведення огляду місця події за можливості може бути залучений потерпілий.

3.1.5. Прокурору / слідчому до проведення огляду місця події потрібно залучити експерта-криміналіста.

3.1.6. Огляд місця події рекомендується проводити у денний час доби, за якісного освітлення.

3.1.7. Прокурору / слідчому під час огляду місця події необхідно з'ясувати обстановку, яка була на момент вчинення злочину (наприклад: погодні умови, освітлення, розташування певних речей і предметів на місці події тощо), та оцінити, чи збігається обстановка на місці події із попередньо отриманими показаннями потерпілого / свідка.

3.1.8. Якщо в умовах збройного конфлікту місце вчинення злочину було знищене або пошкоджене, то прокурору / слідчому необхідно вжити заходів щодо отримання фото / відео / схем цього місця для подальшого огляду таких файлів за участю потерпілого.

3.1.9. У протоколі огляду місця події, крім іншого, фіксують:

- дату, час, GPS-координати, найменування населеного пункту, адресу, іншу прив'язаність до місцевості;

- виявлені сліди боротьби / опору / насильницьких дій на місці події (наприклад: зім'яту траву, поламані кущі, розбиті посуд, дзеркала, віконне скло, інші предмети, порушену обстановку меблів, а також пов'язки на очі, клейку стрічку або інші предмети для зв'язування, ознаки місця ув'язнення, написи / малюнки на стінах тощо);
- виявлені сліди біологічного походження із урахуванням специфічних властивостей (наприклад: волосся, зуби, нігті, епітелій, сперма, кров, слина);
- виявлені сліди взуття, папілярних візерунків рук, знарядь вчинення злочину, недопалків тощо;
- виявлені загублені речі та документи злочинця.

3.1.10. Під час огляду потрібно звернути увагу на те, що злочинець міг залишити на місці події сліди крові (у разі поранення). Так, могли залишитися сліди крові на різних предметах, і не лише під час боротьби з потерпілою особою, а й після вчинення злочину, приміром, у момент залишення місця вчинення злочину. Необхідно ретельно перевірити предмети, яких міг торкатися злочинець (ганчірки, рушники, частини меблів, ручки дверей, паркан тощо).

3.1.11. Якщо огляд місця події проводиться після прибирання приміщення або після того, як злочинець намагався знищити сліди крові на місці події, то особливу увагу слід звернути на місця, де кров непомітна або звідки її буває складно видалити (наприклад: на внутрішніх і нижніх поверхнях дощок підлоги, за плінтусами, у швах і складках одягу, на внутрішній поверхні кишень, місцях скріплення складових частин знарядь).

3.1.12. Якщо місцевчинення злочину було знищено або пошкоджено в умовах збройного конфлікту, а під час огляду місця події виявлено біологічні сліди декількох осіб, то фіксації підлягають всі біологічні сліди, виявлені під час огляду.

3.1.13. Для якісної фіксації та пошуку мікрочастинок слідів необхідно застосовувати технічні засоби, за допомогою яких виявляють біологічні чи інші сліди: лупи, ліхтар, пінцет, ультрафіолетовий освітлювач тощо.

3.1.14. Рекомендується додатково за участі інспектора-криміналіста провести огляд одягу, в який була одягнута потерпіла особа в момент злочину, а також інших речей, на яких, імовірно, можуть міститися сліди злочину, як-от: постільна білизна тощо.

3.1.15. Прокурору / слідчому необхідно відповідно до норм кримінального процесуального закону вжити заходів щодо встановлення і вилучення інформації з камер відеоспостереження у місці вчиненого злочину.

3.2. Пред'явлення особи для впізнання

3.2.1. Пред'явлення особи для впізнання може відбуватися за фотознімками, відео чи голосом.

3.2.2. Впізнання осіб під час досудового розслідування може бути проведене у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення (у порядку ст. 232 КПК України).

3.2.3. Обов'язково перед демонстрацією фото, відео або аудіо потерпіла особа має зазначити характерні риси такої особи, яку вона впізнаватиме (характерні риси зовнішності, голосу тощо), про що прокурор / слідчий має зробити відмітку в протоколі. Слід враховувати, що якщо потерпіла особа може впізнати тільки за зростом і статуєю, то пред'явлення фото лише обличчя, по-перше, малоінформативне, по-друге, може викликати сумнів у допустимості.

3.2.4. Фотознімок із особою, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, разом з іншими фотознімками, яких повинно бути не менше трьох. Фотознімки, які пред'являють, не повинні кардинально відрізнятися за формою та іншими особливостями, що суттєво впливають на сприйняття зображення. Особи на інших фотознімках мають бути тієї ж статі й не повинні мати явних відмінностей у віці, зовнішності й одязі з особою, яка підлягає впізнанню. Рекомендується зафіксувати в протоколі, чи знає потерпіла особа / свідок інших осіб, пред'явлених на фотознімках для впізнання, окрім тієї особи, яка була впізнана як та, що вчинила злочин.

3.2.5. Матеріали відеозапису із зображенням особи, яка підлягає впізнанню, можуть бути пред'явлені лише за умови зображення на них не менше чотирьох осіб, які мають бути тієї ж статі та не повинні мати явних відмінностей у віці, зовнішності й одязі з особою, яка підлягає впізнанню.

3.3. Освідування

3.3.1. Перед проведенням слідчої дії – освідування прокурору / слідчому необхідно визначити актуальність такої дії, якщо від моменту злочину пройшов тривалий час (це допоможе уникнути зайвих процесуальних дій і убереже потерпілу особу від додаткового травмування).

3.3.2. Освідування особи здійснює слідчий / прокурор за участі судово-медичного експерта або лікаря для невідкладної фіксації слідів злочину на тілі потерпілої особи та вилучення збережених зразків або призначення судово-медичної експертизи для встановлення факту сексуального насильства.

3.3.3. Освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком здійснення освідування лікарем. Слідчий / прокурор не може бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, якщо це пов'язано з необхідністю оголювати особу, яка підлягає освідуванню.

3.4. Тимчасовий доступ

3.4.1. Прокурор / слідчий за необхідності може здійснити тимчасовий доступ до документів закладу охорони здоров'я, які складає медичний працівник згідно з формою, визначеною нормативними документами МОЗ України, якщо особа зверталася за наданням домедичної або медичної допомоги.

3.4.2. У разі необхідності отримати медичні документи слідчий / прокурор передусім повинен звернутись до потерпілої особи для отримання таких документів, і тільки якщо потерпіла особа не може їх надати – звертатись до слідчого судді за дозволом на тимчасовий доступ.

3.5. Процесуальні дії, спрямовані на встановлення і пошук свідків

3.5.1. Для встановлення свідків злочину та отримання відомостей про вчинення сексуального насильства в умовах збройного конфлікту необхідно встановити та допитати праців-

ників медичних закладів, служб соціального захисту, голів територіальних громад, а також опитати мешканців, які проживають на території вчинення злочину.

3.5.2. Для встановлення місцезнаходження кола ймовірних свідків у кримінальному провадженні прокурору / слідчому необхідно надіслати запити до таких інституцій, як:

- ЖЕК, ОСББ, ЦНАП щодо встановлення осіб, які зареєстровані / проживають на території вчинення злочину;
- Управління соціального захисту населення, ЦНАП щодо встановлення інформації місцезнаходження тимчасово переселених осіб, які можуть бути свідками на території України;
- Державної прикордонної служби України щодо встановлення інформації про перетин свідками кордону;
- Міністерства закордонних справ України щодо отримання інформації про консульський облік осіб, які виїхали на тимчасове або постійне місце проживання за кордон.

3.5.3. Для встановлення інформації про осіб, які проживають, володіють, користуються житлом чи іншим приміщенням за адресою вчинення злочину, необхідно отримати інформацію з Єдиного державного демографічного реєстру, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

3.5.4. Прокурору / слідчому необхідно скерувати запити до Головного управління розвідки Міністерства оборони України щодо отримання інформації про перебування військово-службовців рф, незаконних збройних формувань у місці вчинення злочину.

3.5.5. За результатами отриманої інформації вжити заходів, спрямованих на встановлення серед цього списку військовослужбовців рф, незаконних збройних формувань, які можуть бути свідками у кримінальному провадженні.

3.6. Процесуальні дії, спрямовані на встановлення і пошук суб'єкта злочину

3.6.1. Надати доручення оперативному підрозділу на проведення в місці вчинення кримінального правопорушення радіорозвідки з метою встановлення діючих базових станцій операторів зв'язку та зон їх покриття. Здійснити тимчасовий доступ до відомостей, наявних у операторів і провайдерів телекомунікацій, для визначення технічних засобів, які були зафіксовані в мережі базової станції оператора у час і на місці вчинення кримінального правопорушення, їх з'єднання. Отримані дані в результаті аналізу з'єднань сприяють виявленню суб'єктів вчинення кримінального правопорушення.

3.6.2. Надіслати запити до Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Генштабу Збройних Сил України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України та Департаменту контррозвідки Служби безпеки України щодо встановлення військових формувань, зокрема й збройних сил РФ, які перебували на території вчинення кримінального правопорушення, наявності повідомлень про вчинення сексуального насильства, що передавалися каналами зв'язку, для встановлення осіб, причетних до вчинення злочину.

3.6.3. Надати доручення Департаменту кіберполіції НП України на проведення слідчих (розшукових) дій з метою отримання інформації з відкритих джерел (з мережі «Інтернет») стосовно суб'єкта злочину, членів його сім'ї (близьких родичів) та з використанням оперативних можливостей інформації щодо засобів їх зв'язку (електронної пошти, акаунтів соціальних мереж тощо).

3.6.4. Під час розслідування рекомендується використовувати ресурс документування злочинів eyeWitness to Atrocities.

3.7. Призначення і проведення експертиз

3.7.1. Судово-медична експертиза

Судово-медична експертиза – дослідження, яке проводить судово-медичний експерт із метою встановлення характеру, локалізації та ступеня тяжкості тілесних ушкоджень шляхом медичного обстеження потерпілих.

За допомогою судово-медичних експертиз можна з'ясувати:

- Чи наявні на тілі потерпілої особи тілесні ушкодження?
- Якщо так, то який їх характер, локалізація та ступінь тяжкості?
- Які ознаки та механізм спричинення тілесних ушкоджень?
- Яка послідовність спричинення тілесних ушкоджень та їх давність?
- Чи відповідають характер і термін давності тілесних ушкоджень, виявлених у потерпілої особи, механізму утворення цих ушкоджень за відповідних обставин?
- Яким предметом (предметами) були спричинені тілесні ушкодження?
- Чи можливо визначити індивідуальні особливості предмета, яким були нанесені тілесні ушкодження?
- Чи наявні на тілі потерпілої особи ознаки заподіяного сексуального насильства? Якщо так, то які саме?
- Чи порушено цілісність статевих органів?
- Чи наявні на статевих органах потерпілої особи біологічні сліди?
- Чи наявні ушкодження на статевих органах потерпілої особи?

3.7.2. Експертиза ДНК (молекулярно-генетична)

Молекулярно-генетична експертиза – дослідження експертом слідів біологічного походження, а також об'єктів, на яких вони можуть бути, з метою встановлення їх генетичних ознак.

За допомогою молекулярно-генетичних експертиз можна з'ясувати:

- Чи наявні (або відсутні) на наданому об'єкті (в особі) клітини з ядрами?
- Чи придатні виявлені клітини з ядрами до ідентифікації та чи можливе встановлення їхніх генетичних ознак (ДНК-профіль)?
- Чи співпадає встановлений ДНК-профіль з ДНК-профілем особи або зразком, наданим на експертизу?

3.7.3. Імунологічна експертиза

Імунологічна експертиза – дослідження, яке проводять із метою встановлення наявності видової та групової приналежності крові й виділень людини та тварин (слина, сперма, піт).

За допомогою експертизи можна з'ясувати:

- Чи наявні на представлених об'єктах сліди біологічного походження?
- Кому належать виявлені об'єкти (людині чи тварині)?
- Якщо сліди належать людині, то яка їхня групова приналежність?
- Яку групу має кров потерпілої (ймовірно підозрюваної) особи?
- Кому з осіб можуть належати виявлені сліди (необхідно надати зразки для порівняння)?
- Чи придатні виявлені сліди для подальшої генотипоскопічної експертизи?

3.7.4. Судово-психіатрична або комплексна психолого-психіатрична експертиза

Судово-психіатрична експертиза – дослідження, яке проводить судово-психіатричний експерт на підставі постанови уповноважених органів або ухвали суду, аби відповісти на запитання стосовно психічного стану особи, які виникають під час кримінального провадження.

Судово-психіатричну експертизу проводять у таких підрозділах Державної установи «Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків Міністерства охорони здоров'я України», як:

- Відділ судово-психіатричної експертизи (вул. Кирилівська, 103, м. Київ). Контактна особа – Козерацька Олена Андріївна, головний судовий експерт (+380661983395);
- Львівська філія судово-психіатричних експертиз (вул. Кульпарківська, 95, м. Львів). Контактна особа – Гуль Андрій Любомирович, начальник філії (+380677543132);

- Дніпровська філія судово-психіатричних експертиз (вул. Бехтерева, 1, м. Дніпро). Контактна особа – Завалко Юрій Миколайович, головний судовий експерт (+380676330081);
- Миколаївська філія судово-психіатричних експертиз (вул. Корабелів, 14-б, м. Миколаїв). Контактна особа – Очколяс Віктор Іванович, начальник філії (+380957886663);
- Тернопільська філія судово-психіатричних експертиз (вул. Тролейбусна, 14, м. Тернопіль). Контактна особа – Бондаренко Олександр Миколайович, начальник філії (+380676790689);
- Херсонська філія судово-психіатричних експертиз (вул. Джона Говарда, 65, село Степанівка, Херсонська область). Контактна особа – Мавровська Тетяна Миколаївна, начальник філії (+380672636785);
- Хмельницька філія судово-психіатричних експертиз (село Скаржинці, Хмельницька область). Контактна особа – Руй Михайло Михайлович, начальник філії (+380682052350);
- Чернівецька філія судово-психіатричних експертиз (вул. Мусоргського Модеста, 2, м. Чернівці). Контактна особа – Васкан Жанна Василівна, начальник філії (+380506434513).

За допомогою судово-психіатричних експертиз можна з'ясувати:

Стосовно потерпілої особи

- Чи є у ПІБ, дата народження, будь-які психічні розлади станом на момент проведення судової психолого-психіатричної експертизи?
- Якщо так, то чи може ПІБ, дата народження, за своїм психічним станом сприймати обставини та надавати щодо них показання?
- Якщо так, то чи є причинно-наслідковий зв'язок між обставинами (стислий виклад обставин) та психічними розладами, що спостерігаються у ПІБ, дата народження?
- Чи є ситуація (описати стисло обставини) психотравмувальною для ПІБ, дата народження?
- Чи є у ПІБ, дата народження, зміни в емоційному стані, індивідуально-психологічних проявах, які перешкоджають активному соціальному функціонуванню потерпілої як особистості та чи виникли вони внаслідок впливу обставин (описати стисло обставини)?

Стосовно підозрюваної особи

- Чи здатна підозрювана особа, з урахуванням індивідуально-психологічних і вікових особливостей та стану розумового розвитку, правильно сприймати обставини вчиненого, що мають значення у кримінальному провадженні, та надавати щодо вчиненого нею сексуального насильства правильні показання?
- Чи страждає особа станом на сьогодні будь-яким психічним захворюванням?
- Чи була особа в момент вчинення сексуального насильства у стані фізіологічного афекту (стані сильного душевного хвилювання)?
- Чи страждала підозрювана особа будь-яким психічним захворюванням і чи проявлявся у неї тимчасовий розлад психічної діяльності?
- Чи здатна підозрювана особа, яка страждає на розумову відсталість, що не пов'язана з психічними захворюваннями, усвідомлювати значення вчинених нею дій і керувати ними?
- Чи страждає особа хронічним алкоголізмом або наркоманією та чи не потребує вона щодо цього примусового лікування?
- Якщо особа страждає нині психічною хворобою, то яких заходів медичного характеру вона потребує (лікування на загальних підставах, примусове лікування у психіатричній лікарні за місцем проживання, примусове лікування у психіатричній лікарні спеціального типу чи системи)?

3.7.5. Трасологічна експертиза

Трасологічна експертиза – дослідження (ідентифікація або визначення) родової (групової) належності індивідуально визначених об'єктів за матеріально фіксованими слідами – відображеннями їх слідоутворювальних поверхонь.

За допомогою трасологічних експертиз можна з'ясувати:

Щодо дослідження слідів ніг людини і взуття

- Чи є на цій поверхні (цьому предметі) сліди босих ніг (панчіх, шкарпеток, взуття) людини та чи придатні ці сліди для ідентифікації людини (панчіх, шкарпеток, взуття)?

- Ця особа залишила сліди чи це сліди від шкарпеток, панчіх або взуття, вилучених у іншої особи?
- Чи сліди ніг (шкарпеток, панчіх, взуття), виявлені в різних місцях, залишила одна особа (сліди тих самих шкарпеток, панчіх, взуття)?
- Взуттям якого виду залишені ці сліди та які його характеристики й особливі ознаки (розмір, ступінь зношування тощо)?
- Який орієнтовно зріст людини, яка залишила сліди?
- Які особливості ходи людини відбилися у «доріжці слідів»?
- Який механізм утворення слідів взуття?

Щодо дослідження вузлів і петель

- До якого виду належить цей вузол і чи не має він ознак, що вказують на професію виконавця?
- Чи не належать декілька вузлів до одного виду?
- Чи є вузол простим (професійним)?
- Які професійні навички має особа, яка зробила вузол (петлю)?
- Чи є особа, яка зробила вузол (петлю), правшею (шульгою)?
- Чи є однаковим спосіб виконання вузлів (петель)?

Щодо дослідження механічних пошкоджень одягу

- Чи є на одязі, що наданий для дослідження, пошкодження?
- Який механізм утворення пошкоджень на одязі?
- Чи є пошкодження на одязі розривом, розрізом, розрубом тощо?
- Знаряддям (предметом) якого виду утворені пошкодження одягу?
- Чи наявні сліди тертя, тиску, волочіння тощо на одязі, що наданий для дослідження?
- Чи утворені пошкодження на одязі предметами, що надані для дослідження?
- Чи належать одному цілому частини одягу, що надані для дослідження?

Щодо дослідження нашарувань на одязі (взутті)

- Який механізм утворення нашарувань ґрунту (плям зелені, фарби, паливно-мастильних матеріалів тощо)?
- Яка послідовність утворення нашарувань на одязі?

3.7.6. Дактилоскопична експертиза

Дактилоскопична експертиза – різновид трасологічної експертизи, предметом якої є сліди рук людини.

За допомогою дактилоскопичних експертиз можна з'ясувати:

- Чи є на наданому на дослідження об'єкті сліди рук, ступень?
- Якщо так, то чи придатні вони для ідентифікації?
- Чи залишені сліди рук (ступень), вилучені в різних місцях (на різних об'єктах), однією особою?
- Чи залишені сліди рук (ступень) конкретною особою, дактилоскопична карта на ім'я якої надана для порівняльного дослідження?

3.7.7. Фоноскопична експертиза

Фоноскопична експертиза – це дослідження голосу та мови, представлених у запису на носії. За ним встановлюють особу, яка говорить, а також те, чи піддавалися записані дані монтажу тощо.

За допомогою фоноскопичних експертиз можна з'ясувати:

- Чи текст, зафіксований на наявній фонограмі, вимовляє особа, зразок голосу якої представлений?
- Чи одна (різні) особа(и) виголошує(ють) промову, записану на фонограмі? Скільки осіб брало участь у розмові?
- Чоловічим чи жіночим голосом вимовлено окремі частини записаної розмови?
- Які дані про особу, яка говорить, можна отримати шляхом аналізу фонограми (орієнтовно вік, рідна мова, місце народження або проживання, професія тощо)?
- Чи записана на фонограмі мова вільна / завчена раніше / виголошена напам'ять / читання письмового тексту?
- Голос однієї чи кількох осіб записаний на наявних магнітних стрічках, плівках, дисках? Які частини тексту вимовлені кожною із них?
- Чи не є сигнали, зафіксовані на фонограмі, звуками, що виходили від конкретного джерела?
- Який звукозаписувальний апарат використано під час виготовлення фонограми?
- На одному чи різних пристроях записані фонограми, які цікавлять слідство?

- Чи не була записана фонограма на представленому апараті?
- Як давно виготовлено фонограму?
- Яку характеристику можна надати приміщенню, в якому було проведено звукозапис?
- Чи є надана на дослідження фонограма оригіналом / копією?
- Чи немає на цій фонограмі ознак будь-яких змін її первісного стану? Якщо є, то які?
- Чи можуть виявлені зміни утворитися під час звичайної експлуатації фонограми? Чи вони є наслідком навмисних дій?
- Чи наявна можливість відновити первинний зміст пошкодженої фонограми?

3.7.8. Експертиза щодо визначення геолокації електронного пристрою

Об'єктом такої експертизи є білінгова інформація в електронному виді щодо роботи терміналу в телекомунікаційній мережі операторів стільникового зв'язку та електронні дані з терміналів, які містять геодані стосовно місцезнаходження терміналу під час його функціонування.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

- Місцезнаходження терміналу з визначеним ідентифікатором у певний період часу (вказати дату і час).
- Час перебування терміналу з визначеним ідентифікатором у певному місці (вказати район).
- Чи збігалося місцезнаходження мобільних терміналів з визначеними ідентифікаторами у певний період часу (вказати дату і час)?

За потреби на вирішення експерта можуть бути поставлені інші питання.

Для проведення експертизи, окрім об'єктів дослідження, може надаватися:

- термінал телекомунікаційних мереж, термінал супутникових систем зв'язку, термінал систем супутникової навігації;
- результати досліджень комп'ютерно-технічної експертизи в електронному виді стосовно даних з терміналів, які містять геодані з місцезнаходження терміналу під час його функціонування;
- у разі потреби інші матеріали справи.

3.8. Використання можливостей міжнародних і громадських організацій під час досудового розслідування

3.8.1. З початку збройної агресії РФ багато громадських і правозахисних організацій, державних установ та центрів України надають допомогу потерпілим від сексуального насильства в умовах конфлікту, у тому числі:

- Громадська правозахисна організація «Ла Страда-Україна», м. Київ, тел. +38 (044) 205 36 95, e-mail: info@la-strada.org.ua
- Асоціація жінок-юристок «ЮрФем», м. Львів, тел. +38 (067) 617 20 02, e-mail: office@jurfem.com.ua
- Громадська організація «Центр Жіночі перспективи», м. Львів, тел. (032) 295-50-60, e-mail: women@women.lviv.ua
- Інформаційно-консультативний жіночий центр (ІКЖЦ), м. Київ, тел. +38 (067) 503 67 67, e-mail: info@wiccc.net.ua
- Київський міський центр гендерної рівності, запобігання та протидії насильству, м. Київ, тел.: 15 00 (зі стаціонарного), (044)-272-15-00 (з мобільного), e-mail: kmc.gender@gmail.com
- Центри допомоги врятованим, м. Київ, тел. +38(066)170 48 90, м. Запоріжжя, тел. +38(050)463 16 29, м. Львів, тел. +38(067) 600 32 69, м. Дніпро, тел. +38 (099) 245 21 21

3.8.2. Під час досудового розслідування можливості зазначених та інших громадських організацій та установ можуть бути використані для пошуку потерпілих і свідків таких злочинів шляхом інтерв'ювання мешканців територій, які зазнали тимчасової окупації, внутрішньо переміщених осіб, ведення інформаційної роботи з роз'яснення важливості виявлення вчинених представниками держави-агресора злочинів, викриття винних і притягнення їх до кримінальної відповідальності.

3.8.3. Надання потерпілому, свідкові контактів служб психологічної підтримки, створення умов для їхнього особистого спілкування і консультування є дієвим засобом емоційної реабілітації потерпілих, свідків, що сприятиме відновленню у них відчуття захищеності, а в результаті – налагодженню необхідного психологічного контакту зі слідчим / прокурором.

Контакти безкоштовної анонімної психологічної підтримки:

- Національна лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та ґендерної дискримінації. Тел.: 116 123 або 0 800 500 335;
- Цілодобові безкоштовні телефони довіри. Тел.: 1500 зі стаціонарного телефону або 044 272 15 00;
- Безкоштовна інтернет-платформа для психологічних консультацій «Розкажи мені». <https://tellme.com.ua/>
- Онлайн-платформа психотерапевтичної допомоги «Аврора». <https://rozirvykolo.org/mental-support/>

3.8.4. Доцільним (за бажання потерпілої особи) є залучення представників організацій, які володіють спеціальними знаннями та навичками, до участі у кримінальних провадженнях для забезпечення психологічної підтримки потерпілого під час проведення слідчих дій і створення атмосфери довіри до слідчого / прокурора в процесі їх проведення. Прокурору відповідно до ст. 71 КПК України слід розглянути питання про можливість залучення таких осіб до участі у слідчій дії в статусі спеціаліста.

3.8.5. Оскільки зазначені організації забезпечують різну підтримку осіб, які постраждали внаслідок міжнародного збройного конфлікту, процесуальним керівникам у таких кримінальних провадженнях доцільно налагодити безпосередні контакти з їхніми представниками для оперативного отримання інформації про потерпілих і свідків насильницьких злочинів. Вказаним громадським організаціям може надаватися інформація про пошук свідків конкретних розслідуваних подій, а також забезпечуватися, з дотриманням вимог ст. 222 КПК України, інформування суспільства про досягнення позитивних результатів під час досудового розслідування.

3.8.6. За результатами анонімної консультації постраждалі та свідки можуть отримати юридичний захист, представництво інтересів в суді та процесуальний супровід:

- у Контактному центрі системи надання безоплатної правової допомоги. Тел. 0 800 213 103, https://bit.ly/bpd_buro
- на Лінії правової підтримки Асоціації жінок-юристок України «ЮрФем». Тел. 068 145 55 90.

4. Допит потерпілих осіб / свідків

4.1. Планування і підготовка до допитів потерпілої особи / свідка

4.1.1. Визначте мету допиту.

4.1.2. Підготуйте план допиту й орієнтовний перелік запитань.

Якщо під час допиту потерпіла особа / свідок надасть показання щодо інших фактів кримінальних правопорушень, то рекомендуємо ознайомитися із **Пам'яткою щодо проведення допиту потерпілих і свідків за фактами кримінальних правопорушень, вчинених в умовах збройного конфлікту** (<http://surl.li/bufzu>)

4.1.3. Підготуйте місце проведення допиту та технічне обладнання для безперервної відеофіксації⁴. Узгодьте з потерпілою особою / свідком питання щодо можливості фіксації показань під відеозапис. Рекомендується визначити найбільш придатне місце для проведення допиту, щоб забезпечити конфіденційність (неможливість бути побаченими або підслуханими) і нейтральність території (не пов'язана з конкретною подією, такою як сексуальне насильство), особливо в сільській місцевості. Не слід проводити допит у помешканні потерпілої особи / свідка, якщо він / вона не може піти в інше місце, та за умови недотримання приватності та конфіденційності – присутність чоловіка (дружини), дітей або батьків унеможливить вільну розповідь особи, або візит групи правоохоронців та інших осіб може здатись незвичним і привернути увагу сусідів.

Перед здійсненням відеофіксації допиту роз'ясніть потерпілому / свідку мету здійснення відеофіксації, вимоги закону, а також ознайомте з колом осіб, які надалі матимуть доступ до відеофайлу.

⁴ У разі надання потерпілою особою / свідком згоди на здійснення відеофіксації наполегливо рекомендується здійснювати безперервну відеофіксацію допиту для уникнення проведення повторного допиту (є важливим щодо недопущення повторної травматизації потерпілого), втрати важливих деталей, заощадження часу та підтвердження добровільності наданих свідчень. Для цього може використовуватись комп'ютер або ноутбук із виносною вебкамерою або, наприклад, мобільний телефон із зовнішньою картою пам'яті.

4.1.4. Завчасно запросіть учасників допиту (допитуваний, адвокат, законний представник, психолог, педагог, лікар та ін.).

4.1.5. Забезпечте проведення допиту потерпілого за відсутності інших «сторонніх»⁵ осіб.

4.1.6. Визначтеся із необхідністю проведення допиту відповідно до статей 232, 225 КПК України (рекомендується для проваджень цієї категорії).

4.1.7. Забезпечте наявність паперу для потерпілої особи / свідка, на якому вона / він зможе писати / малювати (наприклад, карти, обстановку в приміщенні).

4.1.8. Прокурору / слідчому після проведення допиту потерпілого / свідка необхідно запропонувати останнім за допомогою інспектора-криміналіста скласти фоторобот особи, яка вчинила злочин.

4.1.9. За результатами складеного фоторобота в подальшому необхідно здійснити перевірку та пошук злочинця серед військовополонених.

4.2. Особливості встановлення і підтримання психологічного контакту з потерпілою особою / свідком

4.2.1. Рекомендується надати потерпілій особі / свідку можливість обрати статтю прокурора / слідчого, що проводитиме допит.

4.2.2. Під час допиту намагайтеся у допитуваної особи викликати довіру, відчуття впевненості. Будьте професійними, увічливими, коректними і підготовленими до допиту.

4.2.3. Проявляйте терпіння, наголошуючи на чомусь. Це сприятиме довірливій розмові (наприклад, ви можете сказати: «не поспішайте з відповіддю, я чекатиму стільки, скільки вам потрібно»). Ставлячи конкретні запитання, приймайте такі відповіді, як «Я не знаю» або «Я не можу згадати». Наполегливість може призвести до втрати взаємозв'язку або до того, що потерпіла особа / свідок почне робити припущення.

4.2.4. На допиті використовуйте медичну термінологію під час опису дій сексуального характеру, необхідну для встановлення складів злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством.

⁵ Рекомендується під час допиту обмежити кількість присутніх осіб. Залучайте лише тих учасників допиту, в яких є процесуальна необхідність. Дотримуйтесь вимог, передбачених ч. 1 ст. 224 КПК України.

4.2.5. Слідкуйте на допиті за емоційним станом потерпілої особи, за потреби робіть нетривалі перерви.

4.2.6. Під час допиту потрібно уникати зазначеного нижче.

- Не торкайтеся руками потерпілої особи, уникайте будь-яких дотиків, обійм, навіть тих, які підбадьорюють.
- Не проявляйте зайвих емоцій і «трагічного співчуття».
- Не вживайте зайвих компліментів, наприклад: «яка Ви красива жінка» чи «яке у Вас шикарне волосся».
- Не застосовуйте складну юридичну термінологію – говоріть максимально просто, не цитуйте номери статей кодексів і законів.
- Не переходьте на особистості та стереотипізації.
- Не перебивайте, навіть якщо лунає не важлива інформація або вам надають відповідь не на те запитання, яке ви поставили; спочатку надайте потерпілому / свідку можливість висловитися, а після цього поставте уточнювальне запитання по суті.
- Не вживайте висловів «Ви не розумієте» та, навпаки, «я розумію, що Ви відчуваєте» чи «я розумію, як Вам боляче» тощо.
- Не знецінюйте ситуацію.
- Не порівнюйте злочини стосовно потерпілих і не надавайте їм оцінку щодо рівня жорстокості.

4.2.7. Обговоріть з потерпілою особою / свідком її / його потреби та поясніть їй / йому, які є можливі варіанти їх забезпечення. Важливо ще раз наголосити, що звернення до надавачів послуг не залежать від участі потерпілої особи / свідка у допиті, і що її / його інформація буде надана постачальникам послуг лише за її / його інформованої згоди.

4.2.8. Поясніть потерпілій особі / свідку, що робити, якщо вони пригадають більше інформації в подальшому.

4.2.9. Поясніть та прослідкуйте за тим, щоб потерпіла особа / свідок розуміли, що відбуватиметься далі, переконавшись у тому, що її / його очікування стосовно часових меж, можливої компенсації тощо виправдані.

4.3. Рекомендації щодо допиту (опитування) неповнолітніх потерпілих, які постраждали від сексуального насильства (<http://surl.li/btwou>)

4.4. Орієнтовний перелік запитань / питань для проведення допиту потерпілої особи у кримінальному провадженні за фактом вчинення сексуального насильства в умовах збройного конфлікту

Перед початком допиту відрекомендуйтеся, поясніть, де ви перебуваєте та з якою метою, яка слідча дія відбувається, поясніть особі її процесуальний статус у кримінальному провадженні, зорієнтуйте потерпілого про суть допиту, запитайте, чи людина почувається зараз у безпеці, чи все добре з її родичами.

Доведіть потерпілій особі, що її показання є ключовими та дуже цінними, оскільки завдяки їм кримінальник буде нести відповідальність.

Назвіть присутніх осіб, запитайте, чи готова потерпіла особа надавати показання. Повідомте, що її показання фіксуватимуться під відеозапис. Опишіть усі можливі способи використання наданої інформації. Зазначте про те, що вона у безпеці й що в будь-який момент допит може бути перерваний або зупинений.

Загальна інформація про особу

Запитання ставляться для з'ясування загальної інформації про особу, її соціальний статус, що надалі впливає на оцінку завданих матеріальної та моральної шкоди.

Необхідно отримати інформацію від особи щодо її анкетних даних (освіта, професія, рід діяльності, сімейний стан тощо), фізичного стану, місця фактичного проживання потерпілого до початку активної фази збройного конфлікту.

Загальний контекст ситуації

Запитання ставляться, щоб зрозуміти умови в регіоні, де проживає особа.

1. Якою була ситуація у Вашому регіоні напередодні 24 лютого 2022 року? Опишіть обстановку в регіоні, населеному пункті.
2. Чи мали місце в регіоні напередодні 24 лютого 2022 року бойові зіткнення, військові дії?

Передумови та контекст вчинення кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (осіб) під час збройного конфлікту

Запитання ставляться, щоб зрозуміти передумови та причини вчинення кримінальних правопорушень.

1. Що відбувалося у регіоні, за місцем Вашого проживання / за місцем вчинення злочину, 24 лютого 2022 року (події; хронологія розвитку подій у населеному пункті, регіоні; чи мали місце активні бойові дії; що саме відбувалося; де Ви перебували в цей час)?
2. Опишіть події у населеному пункті / в регіоні / у місці проживання / на місці вчинення злочину в період із 24 лютого 2022 року до дня вчинення злочину в хронологічному порядку (які події мали місце; чи мали місце активні бойові дії; що саме відбувалося).
3. Чи бачили Ви військових, інших озброєних осіб у населеному пункті? Опишіть їх (кількість і форма одягу; відмітні знаки; наявність і вид зброї; їхнє переміщення; які підрозділи (піхота, танкісти, артилеристи) армії РФ, інших озброєних осіб розташовувалися у місці Вашого перебування)?
4. У яких приміщеннях (зазначити відому адресу чи інші ознаки) розташовувалися армійські підрозділи РФ або незаконні збройні формування у населеному пункті? Яким чином і від кого Ви про це дізналися (уточнити кількість, дату та час розташування)? Військовослужбовці яких підрозділів (якщо змогли ідентифікувати) розташовувалися за місцем Вашого перебування, хто їх очолював (здійснював керівництво), де саме вони перебували (уточнити будівлі, їхні адреси), чи перебували військовослужбовці разом із Вами у приміщеннях?
5. Чи бачили Ви військову техніку в населеному пункті / регіоні, а також за місцем вчиненого злочину, очевидцем якого Ви стали? Якщо так, то опишіть техніку й осіб, які нею керували чи перебували поруч (відмітні ознаки «свій-чужий», кількість і вид або опис військової техніки, колір, маркування на ній, будь-які імена, військові звання, позивні, прізвиська військових, орієнтовно їхній вік і зовнішність, мова або характерні риси вимови осіб, одяг, форма, знаки відмінності на одязі, маркування).

Опис обставин вчинення кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (осіб) під час війни

У хронологічному порядку та з деталізацією обставин

1. Давайте спробуємо відновити хронологію дня від самого початку.
2. Вкажіть, будь ласка, дату та час, коли стосовно Вас було застосовано насильство.
3. Розкажіть, будь ласка, про обставини події, які відбувалися у день вчинення стосовно Вас злочину.
4. Де Ви перебували? Вкажіть, будь ласка, місце вчинення злочину (конкретизуйте адресу, GPS-координати чи назву установи, де сталася відповідна подія).
5. Хто перебував поряд із Вами?
6. Як та у зв'язку з чим Ви опинилися на місці події?
7. Що відбувалося перед вчиненням злочину?
8. Опишіть детально, за яких обставин було вчинено стосовно Вас злочин, а також опишіть спосіб (деталізований опис вчинення акту сексуального насильства стосовно потерпілого, а саме: запитайте, у який спосіб було вчинено сексуальне насильство, чи супроводжувалося воно заподіянням тілесних ушкоджень, механізм і локалізація тілесних ушкоджень, або погрозою їх застосування, чи використовувала особа, яка вчинила злочин, будь-які предмети, зброю або будь-які знаряддя. Якщо так, то які саме (детально опишіть такі предмети, якщо злочинців було декілька, то запитайте про розподіл ролей кожного).
9. Чи зможете Ви впізнати особу, яка стосовно Вас вчинила насильство? Опишіть осіб, які вчинили злочин (скільки їх було; їхня форма одягу; відмітні знаки; наявність і вид зброї; їхнє переміщення, відмітні ознаки «свій-чужий», будь-які імена, військові звання, позивні, прізвиська військових, орієнтовно їхній вік і зовнішність, мова чи характерна вимова осіб, якою мовою спілкувалися, одяг, форма, знаки відмінності на одязі, маркування, приналежність до певного роду військ (піхота, артилеристи, десантники, авіація тощо), національність, чи мали вони військову техніку, кількість військової техніки, вид або опис військової техніки, колір, маркування на ній, під

час допиту необхідно якнайдетальніше з'ясувати ознаки зовнішності правопорушника, які сприяли б його встановленню, пошуку чи розшуку)? Чи бачили Ви раніше особу, яка вчинила стосовно Вас злочин? Якщо так, то за яких обставин?

10. Чи спілкувався злочинець із потерпілим? Якщо так, то про що?
11. Про що злочинці спілкувалися між собою або з керівництвом?
12. Які відносини були між злочинцями (чи це були рядові солдати або їхнє керівництво, чи згадували вони при Вас ранги, імена, прізвища один одного)?
13. Чи могли залишитись сліди Вашого супротиву на місці події та в якій формі?
14. Як Ви були одягнуті в момент вчинення сексуального насильства (поясніть потерпілому, що це запитання ставиться із метою з'ясувати докази)?
15. Чи могли залишитися на Вашому одязі та тілі сліди злочинця? Які та де саме?
16. Де цей одяг зараз? Чи піддавався він пранню або хімічному впливу?
17. Чи залишилися сліди боротьби та насильства на Вашому тілі або одязі?
18. Які предмети, що належать Вам або злочинцю, залишилися чи могли залишитися на місці події?
19. Чи можете Ви надати ці речі слідству?
20. Скільки часу Ви перебували на місці події після вчинення злочину? Яка була обстановка у місці вчинення злочину (має бути прив'язка до наступних дій, які відбувалися після вчинення акту сексуального насильства, яка була обстановка в кімнаті, чи запам'яталися будь-які предмети, звуки, запахи)? Якщо потерпілий не пам'ятає деталі часового проміжку, то не прив'язуйтеся до часу, годин, хвилин, днів, оскільки в пам'яті залишаються інші спогади, наприклад: тепла чи холодна вода, липка шкіра, тремтіння, емоційна складова.
21. Якою була поведінка особи (осіб), яка(і) вчинила(и) кримінальне правопорушення, після злочину (деталізуйте за хронологією подальші дії особи (осіб), які вчинили злочин)?
22. Чи зверталися Ви за медичною допомогою до інших осіб або до медичних установ?

23. Чи надавали Вам таку допомогу?
24. Коли, де, ким саме та за яких обставин Вам надавалася медична допомога? Хто при цьому був присутній і може, на Вашу думку, повідомити про обставини надання допомоги?
25. Чи складала особа, яка надала Вам медичну допомогу, будь-які медичні документи, чи робила які-небудь записи?
26. Чи повідомляли Ви кому-небудь про вчинене сексуальне насильство? Якщо так, то кому, коли, у чийй присутності та за яких обставин?
27. Чи подавали Ви заяву про вчинене сексуальне насильство до правоохоронних органів або представників окупаційної влади (повідомте про місце їх перебування та кому саме і в якому вигляді передавали інформацію)?
28. Повідомте про наслідки для вашого здоров'я, спричинені сексуальним насильством (захворювання, вагітність).
29. Чи перебували Ви на стаціонарному (амбулаторному) лікуванні внаслідок сексуального насильства (чи наявні у особи медичні документи, складені за результатами її огляду; отримати у особи відомості про медичний заклад, де здійснювався огляд особи)?
30. Чи відомі Вам інші факти вчинення злочинів військовослужбовцями рф, представниками незаконних збройних формувань або особами, які беруть участь у збройному конфлікті на стороні рф? Уточніть час, місце, яким чином і кого саме було використано (намагалися використати) з цією метою? Від кого та за яких обставин Вам стало про це відомо?
31. Чи були інші очевидці, які могли б підтвердити та доповнити відомості про обставини вчинення цих злочинів? Чи можете Ви надати контактну інформацію цих осіб? Назвіть їхні прізвища, імена, по батькові, надайте іншу інформацію, за допомогою якої їх можна було б ідентифікувати.

Інше

1. Чи хочете Ви доповнити показання?
2. Чи можете Ви надати контактну інформацію інших осіб, до яких ми можемо звернутися для надання доказів на підтвердження Ваших показань?
3. Чи фіксували Ви самостійно факт вчинення, обставин або наслідків злочину та чи маєте відповідні фото- або відеоматеріали?
4. Чи шукали Ви своїх кривдників у соціальних мережах, чи проводили з ними бесіди, чи писали коментарі? Якщо так, то надайте дані профайлів цих осіб.
5. Чи надаєте Ви згоду на використання Ваших показань у Міжнародному кримінальному суді, Європейському суді з прав людини, Міжнародному суді ООН та в інших міжнародних судових інстанціях?
6. Чи потребуєте Ви наразі психологічної допомоги та захисту?